

POSTANOWIENIE

Dnia 27 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z wniosku B. C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w W.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 27 kwietnia 2021 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 29 października 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 29 października 2019 r. oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 6 lutego 2018 r., zmieniającego zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w W. z dnia 29 listopada 2016 r. i przyznał B. C. prawo do emerytury od dnia 1 sierpnia 2016 r.

W wywiezionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej organ rentowy, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) w całości, podniósł zarzut naruszenia przepisów: (-) art. 184 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3, art. 116 ust. 5, art. 117 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu

Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291 ze zm.) oraz art. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423 ze zm.), polegającego na przyjęciu przez Sąd drugiej instancji stanowiska, że cytowane przepisy zezwalają na nabycie prawa do wcześniejszej emerytury w oparciu o art. 184 ust. 1 ustawy przez uzupełnienie stażu pracy okresami pracy w gospodarstwie rolnym (lata 1970 - 1974) w sytuacji, gdy rozmiar gospodarstwa rolnego nie pozwala uznać, iż praca mogła być świadczona co najmniej 4 godziny dziennie przez cały sporny okres; (-) art. 232, art. 233 § 1, art. 244, art. 247, art. 328 § 2, art. 382 i art. 385 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez przyjęcie domniemania, przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów i nieustosunkowanie się do całości materiału dowodowego.

Wskazując na powyższe zarzuty, organ rentowy wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi; ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Okręgowego w W. i orzeczenie co do istoty sprawy, przez oddalenie odwołania wnioskodawcy w całości.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, polegające na potrzebie wykładni przepisu art. 184 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach przez uzupełnienie stażu pracy okresem pracy w gospodarstwie rolnym należącym do osoby trzeciej mając na uwadze wielkość tego gospodarstwa po ukończeniu 16-go roku życia (art. 10 ust. 1 pkt 3) w sytuacji, gdy wnioskodawca nie spełnia warunku stażu pracy w wymiarze 25 lat, a ponadto na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołujący się wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie od organu rentowego zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, strona wnosząca skargę kasacyjną powinna sformułować w niej wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz ze stosownym uzasadnieniem. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty prawne świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania, którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią juredyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie

art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na których tle takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane).

Co do przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której

naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Sąd Najwyższy zauważa, że skarżący łączy oczywistą zasadność skargi kasacyjnej z wystąpieniem istotnego zagadnienia prawnego. Tymczasem, już tylko z samej przedstawionej wyżej istoty ustawowych przesłanek przedsądu przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. wynika, że co do zasady nie mogą one występować jednocześnie. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez Sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego. Z kolei skarga kasacyjna nie może być uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, iż konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia powołanych przesłanek przedsądu. Postawione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pytanie nie stanowi w istocie prawidłowo sformułowanego zagadnienia prawnego. Wskazane przez skarżącego istotnego zagadnienia prawnego: „polegające na wykładni przepisu art. 184 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach przez uzupełnienie stażu pracy okresem pracy w gospodarstwie rolnym należącym do osoby trzeciej mając na uwadze wielkość tego gospodarstwa po ukończeniu 16-go roku życia (art. 10 ust. 1 pkt 3) w sytuacji, gdy wnioskodawca nie spełnia warunku stażu pracy w wymiarze 25 lat”, sprowadza się do zwykłej wykładni i zastosowania art. 184 ust. 1 pkt 2 w związku art. 10 ust. 1 pkt. 3 ustawy o emeryturach i rentach. Tak, też przyjął Sąd Najwyższy

w postanowieniu z dnia 16 marca 2009 r., III UK 90/08 (LEX nr 707909), wyjaśniając, że intencja zagadnienia co do ustalenia kryteriów uznania kiedy codzienna, kilkugodzinna praca stanowi pomoc, kiedy zaś pracę w gospodarstwie rolnym rodziców, sprowadza się w istocie tylko do wykładni art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Jest to zwykła wykładnia prawa i nie stanowi podstawy do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego ustalił, że wnioskodawca zamieszkiwał wraz z rodzicami i dwójką rodzeństwa na działce, która stanowiła współwłasność jego rodziców i ciotki – A. S. W spornym okresie ciotka wnioskodawcy była właścicielem gospodarstwa rolnego, w skład którego wchodziło 1,04 ha gruntów. Dzierżawiła również jeszcze inne grunty. Do uprawy pozostawała około 2,5 ha gruntów. Mąż A. S. zmarł w 1971 r., przy czym od dłuższego czasu chorował. Państwo S. nie mieli własnych dzieci. W gospodarstwie A. S. hodowane były zwierzęta oraz uprawiono zboże, ziemniaki, buraki i marchew. Była też uprawa mieczyków na sprzedaż. Wnioskodawca wykonywał wszelkie niezbędne prace gospodarskie, zarówno przed, jak i po szkole. Godził pracę w gospodarstwie z nauką. W świetle powyższych ustaleń, zdaniem Sądu drugiej instancji, prace wykonywane przez skarżącego w gospodarstwie rolnym ciotki stanowiły pracę stałą, o istotnym znaczeniu dla funkcjonowania tego gospodarstwa, wykonywaną co najmniej przez 4 godziny dziennie, a w okresach wakacji w większym wymiarze. Wnioskodawca pozostawała stale w dyspozycji do wykonywania niezbędnych prac gospodarskich, był bowiem - z uwagi na bliskie sąsiedztwo z ciotką - domownikiem w gospodarstwie rolnym. Uwzględnivszy na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach okres pracy w gospodarstwie rolnym przypadającego przed 1 stycznia 1983 r., jako okres składkowy uprawniający do uzupełnienia stażu ubezpieczeniowego, Sąd Apelacyjny stwierdził, że wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 r. posiadał ogólny staż ubezpieczeniowy w wymiarze co najmniej 25 lat oraz staż pracy w szczególnych warunkach w wymiarze co najmniej 15 lat i w związku z tym nabył prawo do emerytury na przepisów art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (k. 27 - 30 uzasadnienia wyroku).

Dokonana przez Sąd odwoławczy ocena okoliczności faktycznych i związana z tym wykładnia prawa (wyrażona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) mieszczą się w granicach uznania sędziowskiego. Podnoszone w tym zakresie przez skarżącego argumenty stanowią polemikę z oceną dowodów i wynikającymi z niej ustaleniami faktycznymi. Zgodnie zaś z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie zajmuje się oceną materiału dowodowego, nie ma również kompetencji do kontrolowania prawidłowości oceny dowodów dokonanej przez sąd drugiej instancji według kryteriów opisanych w art. 233 § 1 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 403/12, LEX nr 1350309).

W związku z powyższym brak jest również podstaw do przyjęcia oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c. postanowił jak w sentencji.